

Sten

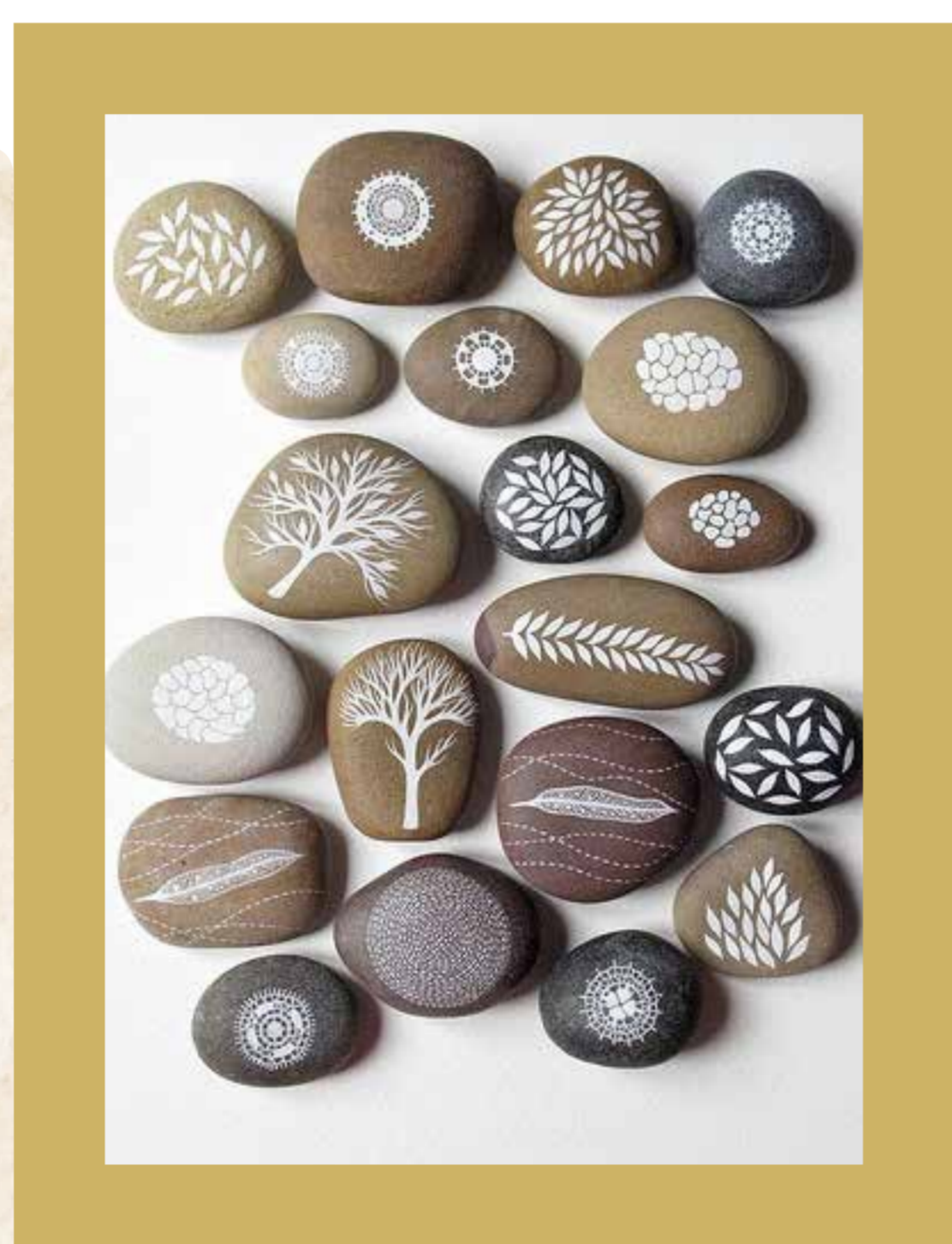
Find!

Mal!

Lav aftryk!

Mal på sten!

Vask først stenene, så malingen kan hænge godt fast. Lad stenene tørre, og læg dem ud på et bord. Brug lidt tid på at kigge på stenene. Måske finder du nogle sten, der i forvejen ligner et bestemt dyr, et blad, en trolld eller en anden figur. Du kan starte med at tegne med blyant eller en tynd tusch. På den måde kan du rette figuren til, inden du begynder at male. Du kan også starte med at male stenen med en hvid grundfarve. Brug fantasien, og mal stenene med fx akrylfarver. De tørrer hurtigt og kan males over, hvis du laver fejl. Mal fx forskellige blomster, smådyr, fisk eller sjove fantasifigurer.

Bevar stenenes flotte farver

Gnid de flotte sten, du har fundet, med lidt olie eller creme, eller giv dem en gang klar lak. Så bliver farverne og tegningerne på stenene lige så flotte, som da du fandt de våde sten i strandkanten.

Konkurrence!

Hvem bygger det højeste tårn?
Hvem laver den sjoveste stentrolld?
Hvem laver den flotteste stensulptur?
Hvem finder flest sten med huller i?

På jagt i storm og blæst

Når du tager til stranden for at samle ting, er det altid en god idé at gøre det om efteråret eller vinteren. På disse årstider er der langt mere blæst, og derfor er der større chance for, at du kan finde sjove og finurlige ting blandt alt opskyllet. Det er især, efter at der har været pålandsvind, at du skal gå ud og lede. Hvem ved, hvilke "skatte" der kan være blæst i land?

Rav er forstenet harpiks fra træerne. For at blive til rav skal harpiksen ende i havet og ligge der i mindst 30-50 millioner år.

Der levede blæksprutter i Kridthavet for mere end 65 millioner år siden. Fossile blækspruttearme/vættelys kan findes ved alle strande i Danmark. Foto: Henrik Granat

Lav dit eget fossil

Du kan lave dine egne fossiler!

Du skal bruge:

- En plastikpose, fx en frysepose
- Sand
- Gips
- Vand
- Hammer

Bland gips og sand – halvt af hver slags – i posen. Tilføj vand, så du har en tyktflydende masse i posen. Put et blad, et stykke træ, en plastikdinosaur eller andet ned i gipsblandingen. Lad blandingen størkne helt. Slå den størknedede gipsklump i stykker med hammeren. Husk at være forsigtig, så du ikke odelægger det aftryk, der er skabt inde i klumpen. Tag genstanden ud. Nu kan du nyde dit helt personlige "gør-det-selv-fossil".

Vidste du det?

Et forstenet søpindsvin er flint udfældet inden i de skaller, som engang husede levende søpindsvin.

Et forstenet søpindsvin er tit mellem 30 og 55 millioner år gammelt.

Fossile hajtænder. Hajerne overlevede, da dinosaurerne uddøde for 65 millioner år siden. Trelde Næs ved Fredericia er en kendt lokalitet for fund af fossile hajtænder. Foto: Henrik Granat

Forstenede søpindsvin kan du finde overalt, hvor der findes flint – på marker, på stranden og i grusgrave. Foto: Henrik Granat

Aftryk af orm i sten også kaldet ormerør. Foto: Henrik Granat

Vores vigtigste kilde til viden om den fortidige natur er fossiler. Faktisk er fossiler spor og rester af forhistorisk liv. Fossiler kan du finde i klinter og råstofgrave og i de sten, som ligger på marker og strande.

Mad

Saml!

Tilbered!

Spis!

Krabbefangst og suppe

Krabber er ikke kun sjove at fange og kigge på. De smager også godt i en suppe.

De bedste steder

Et godt sted at fange krabber er på lavt vand, hvor der er tang eller sten. Her kan krabberne kan li' at gemme sig. Du kan også prøve fra en badebro.

Sådan fanger du krabber

Du skal bruge en spand, en lang snor, en klemme, en sten med hul i og en musling (helst blåmusling). For enden af snoren binder du stenen fast. Så bliver snoren nemlig på bunden af havet i stedet for at flyde ovenpå. Over stenen binder du en klemme fast. Muslingen skal bruges som madding. Slå den i stykker med en sten, pil lidt af muslingekødet ud, og sæt det fast i klemmen. Så er det bare at sænke snoren ned til bunden.

Hold ikke krabben på skjoldet!

Den bedste måde at holde en krabbe på er at have den i en flad hånd, så krabben kan bevæge sig frit rundt. Hvis man holder krabben på skjoldet, vil krabben opleve det som en trussel, da den vil tro, det er et fuglenæb eller en fiskemund. Den vil derfor forsøge at forsvare sit liv med klørerne.

Vidste du det?

Når krabberne er fanget, skal de enten opbevares i en spand med meget vand - eller intet vand. Det sidste er bedst, fordi krabberne fint kan klare sig uden vand i nogle timer. Men fanger du mange krabber og opbevarer dem i for lidt vand en varm sommerdag, vil krabberne hurtigt forbruge det ilt, der er i vandet - og drukne.

Smag på hybenrosen

Hybenrosen er i sæson hen over det meste af sommeren. I juni og juli måned blomstrer den med pink og hvide blomster, og fra august kan du finde både blomster og store mængder af flotte hyben på busken.

Busken er fuld af små, stikkende torne, så ta' evt. havehandsker på, når du drager på plukketur efter hyben og rosenblade.

Tang på menuen

Tang er sort, slimet og snasket. Det lugter råddent og er klamt at svømme igennem.

Tang er en velsmagende godbid, men i vores del af verden er tang en overset spise. De fleste væmmes ved tanken om at spise tang.

Men tang er faktisk **guf for hjernen**. Det har et lavt kalorieindhold, ned-sætter vores kolesteroltal og er rigt på mineraler, vitaminer og sunde fedtstoffer.

Høst af tang

Spisetang skal høstes frisk direkte fra havet, hvor vandet er helt rent. Ingen danske arter af tang er giftige, men de smager meget forskelligt.

Opskrift: krabbesuppe

Du skal bruge:

5-10 krabber, porrer, løg, gulerødder, kartofler, hvidløg eller andre grøntsager. Olie, grøntsagsbouillon, fløde, vand, salt, peber og paprika. To gryder, en lille si eller et viskestykke, en hammer, et skærebret og en grydeske.

Sådan gør du:

Kog vand i en gryde, og put de levende krabber i - de dør med det samme. Kog dem et stykke tid, ta' dem op, og kassér vandet. Læg nu krabberne på et spækbræt, og hak dem i stykker med en hammer. Krabbestykkerne puttes i en gryde med en lille smule vand. Lad det simre i ca. 15 min., og si herefter alle krabbestykkerne fra i en si eller igennem et viskestykke. Nu har du en lækker krabbefond. Skær grøntsagerne i stykker, og put dem i en anden gryde, hvor de svitses med olie. Tilsæt krabbefondens sammen med fløde, krydderier og grøntsagsbouillon og evt. salt. Tilsæt ekstra vand, alt efter hvor meget suppe du skal bruge, og hvor tynd du vil have den. Hvis du laver suppen udendørs over bålet, er det rigtig lækkert at lave snobrød eller fladbrød til.

Hybenmos til dessert

Det skal du bruge:

1 kg rensede hyben, 5 dl vand og 5 dl sukker eller honning.

Sådan gør du:

Kom hyben og vand i en gryde, og kog dem møre under låg. Rør i gryden, da det nemt brænder på. Blend mosen med en stavblender, og mas den igennem en sigte, så den bliver helt fin. Sød mosen med sukker eller honning - start evt. med halvdelen, så den ikke bliver for sød. Kog mosen op under omrøring. Når mosen er tyk og sej, er den færdig. Spis fx mosen på yoghurt eller på pandekager. Du kan også fryse den ned til en slags cremet sorbet.

Sprøde tangchips

Du skal bruge:

Friskplukket tang, fx søl eller sukkertang, og majs- eller solsikkeolie.

Sådan gør du:

Tør tangen godt af med et stykke køkkenrulle. Riv den i små stykker på ca. 4 x 4 centimeter, og steg dem sprøde i varm olie. Chipsene dryppes af på et stykke køkkenrulle og er klar til spising. De er fra naturens hånd allerede saltede.

Suppe med blæretang

Du skal bruge:

Blæretang, løg, olie, karry, vand, bouillonterning, rejer og ris eller pastaskruer. Evt. også hvidløg, kokosmælk, soja og fiskestykker.

Sådan gør du:

Indsaml helt frisk blæretang direkte fra stenene et rent sted. Mange arter er lækrest om foråret, men i princippet kan de høstes året rundt. Klip med en saks, så tangen kan vokse videre. Ryst eventuelle dyt af tangen, så de kan blive i havet. Skyl tangen grundigt, og klip de nederste gamle og grimme dele af. Hak tangen fint eller groft, og steg løg i olie. Tilsæt derefter ca. lige så meget tang som løg. Blæretangen bliver nu lysegrøn. Tilsæt karry, vand og grøntsagsbouillon, og kog i ca. 40 minutter. Smag til med salt. Rejerne tilsættes til sidst. Der tilsættes ris eller pastaskruer i den sidste tid af kogningen samt evt. andre ingredienser.

Flotte, men ...

Selvom hybenroser ser flotte ud, dufter godt og smager dejligt, så er der mange, der er rigtig trætte af dem. Hybenroserne er ikke naturlige i Danmark og spreder sig utrolig meget. Til sidst kvæler de alle andre planter, der står i nærheden. Pluk af dem ude i naturen, men lad være med at så dem derhjemme.

Kunst

Tang Muslinger Aftryk Sandslotte

Tangkunst

Tang er smukt. De mange farver og former og den naturlige lim i tangen kan bruges til kort og billeder. På det laveste vand findes de grønne arter af tang. På dybere vand skifter tangplanterne farve til brune og røde nuancer.

Du skal bruge:

- Indsamlet tang i forskellige farver i en bakke med lidt vand og et stykke akvarelpapir på bunden
- Saks
- Gaze
- Aviser

Læg tangen ned i vandet, klip den til og arranger den til et smukt billede. Løft forsigtigt papiret med algerne op af vandet, og læg det på en avis. Dæk billedet med et stykke gaze og flere lag aviser. Til sidst lægges det hele i pres med noget tungt ovenpå. Aviserne skiftes efter et par timer og måske flere gange, til tangbilledet er tørt efter et par døgn.

Du bruger tang hver dag!

Der bruges nemlig tang i rigtig mange af vores dagligvarer: tandpasta, is, slik, dressing, pålæg, sodavand, marmelade, kakaomælk, maling, skocreme, kosmetik, piller og meget mere.

Perfekt blanding af vand og sand

Forskere har fundet ud af, at sandkornene holdes sammen af små broer, der ligner munden på en trompet i begge ender. Den perfekte blanding af vand og sand, når I skal bygge sandslotte, er otte dele sand til én del vand.

Uro/vindspil med muslinger

Du kan lave en flot uro eller et vindspil af muslingeskaller. Hæng det op i et træ derhjemme, og hyg dig ved lyden en grævejrsdag.

Du skal bruge:

- Muslingeskaller
- Boremaskine
- Bambuspind
- Snor (fx dragesnor)

Hvis du vil have mere "larm"; kan du eksperimentere lidt med, hvilke skaller der er mest lyd i. Du kan også lave uroen mere rumlig ved at starte med et bambuskryds.

Byg flotte sandslotte

Lav en konkurrence i den ædle og ældgamle disciplin at lave store og flotte sandslotte. Reglerne er simple: I har tre timer til at bygge et slot, der vil blive bedømt på to ting:

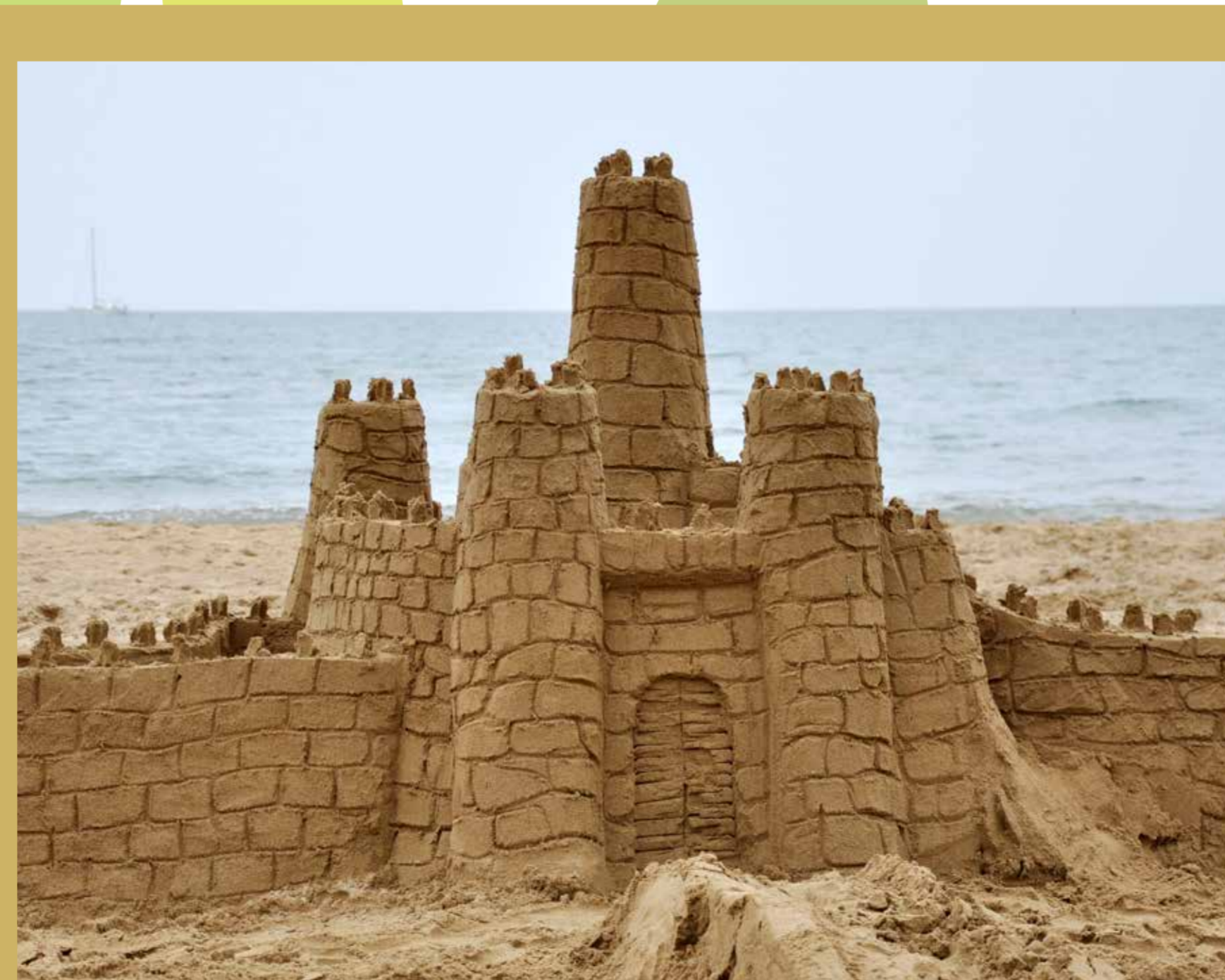
Højden

Højden måles i centimeter, og der gives point fra 1 til 6. Det højeste slot får 6 point, og det laveste 1 point.

Det skal også være flot

Hvor flot er slottet? Er der fine detaljer? Er der fx brugt sten, skaller, tang og andre naturmaterialer? Der nedsættes en uafhængig og neutral dommerkomité, der også giver point fra 1 til 6 for det kunstneriske indtryk.

Verdensrekorden for et håndbygget sandslot er 11,36 meter, november 2013.

Gipsaftryk af fuglespor

Gå på jagt på stranden efter fuglespor, og lav gipsaftryk af nogle af dem.

Du skal bruge:

- Plastpose med ½ kg gipspulver pr. aftryk
- Kartonstrimmel og klipsemaskine

Sådan gør du:

- Tag en strimmel karton, der er 5 cm høj. Den skal være så lang, at hele fodaftrykket kan være der, når du samler den til en ring
- Form strimlen til en ring, og sæt den sammen med klipsemaskinen
- Sæt ringen ned over fodsporet
- Hæld lidt vand ned til gipspulveret
- Mos posen lidt, eller rør med en pind uden at stikke hul.
- Tilsæt mere vand, indtil massen er blevet til grød.
- Hæld grøden forsigtigt ned i støbeformen
- Lad gipsen stivne
- Mal evt. gipsaftrykket

